

РЕГИОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА ТАЛЕНТЕ У ВРАЊУ

**ПАДЕЖНИ СИСТЕМ У ГОВОРУ ВЛАСОТИНАЧКИХ
ГИМНАЗИЈАЛАЦА**

Аутор:

ИВАНА СТОЈАНОВИЋ,

ученица 2. разреда Гимназије „Стеван Јаковљевић“ у Власотинцу,
члан Фондације „Христифор Црниловић“ у Власотинцу

Ментор:

СУЗАНА ПЕШИЋ,

професор српског језика и књижевности у Гимназији „Стеван Јаковљевић“ у
Власотинцу

У Власотинцу, 2013.

ПАДЕЖНИ СИСТЕМ У ГОВОРУ ВЛАСОТИНАЧКИХ ГИМНАЗИЈАЛАЦА

Аутор: **ИВАНА СТОЈАНОВИЋ,**

уч. 2. раз. Гимназије „С. Јаковљевић“ у Власотинцу, члан Фондације „Х. Црниловић“

Ментор: **СУЗАНА ПЕШИЋ,**

професор српског језика и књижевности у Гимназији „С. Јаковљевић“ у Власотинцу

РЕЗИМЕ

Циљ овог рада састоји се у томе да се на основу ученичких радова писаних на дијалекту направи поређење између падежа који се употребљавају у књижевном, односно стандардном језику и падежа у говору власотиначких гимназијалаца. Власотинце припада призренско-тимочком дијалекту, односно јужноморавском говорном типу.

Полазни став јесте да је деклинациони систем у говору младих у Власотинцу редукован и да се, изузев вокатива, користе два падежа - номинатив и акузатив (општи падеж или *casus generalis* који има облик акузатива).

У стварању полазних текстова учествовало је 114 ученика Гимназије "Стеван Јаковљевић" у Власотинцу, од тога 55 ученика првог разреда друштвено-језичког смера и 59 ученика четвртог разреда, такође друштвено-језичког смера. Ученици су били подељени у групе, а њихов задатак био је да напишу шаљиве текстове на свом дијалекту. Садржај текстова везан је школу (екскурзија, професори, ученици, згоде и незгоде са часова).

Као примери деклинационог система у говору власотиначких гимназијалаца узете су све именске речи (именице, заменице, придеви и бројеви) из ученичких радова.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: падежи, општи падеж, говор власотиначких гимназијалаца, призренско-јужноморавски говорни тип, књижевни језик, ученички радови

SUMMARY

The aim of this work is to compare grammar cases between standard language used as literary language and cases used by the students in Grammar school in Vlasotince. It is based on the students works written in the local dialect language. Vlasotince belongs to the prizrensko- timocki dialect and the juznomoravski voice type.

The starting base is that the system of declination in the speech of young in Vlasotince is reduced, except for the vocative, and only two cases- nominative and accusative are used (the general case or *casus generalis* with the accusative form).

Initial texts were created by participation of 114 students from the Grammar school "Stevan Jakovljevic" Vlasotince, 55 of those students are in the first year of socio-linguistic department and 59 are the fourth graders of the same department. The students were divided into groups, and their task was to write funny texts in the local dialect language. The content of articles was related to school (excursions, teachers, students, and class mishaps).

All noun words (nouns, pronouns, adjectives and numbers) were taken from the student's works as examples of the declination system in the students' speech.

KEY WORDS: case, general case, students' speech in the Grammar school in Vlasotince, prizrensko- juznomoravski voice type, literary language, students' works.

УВОД

Тема овог рада је везана за употребу падежа у говору власотиначких гимназијалаца и написана је са циљем да се направи поређење између дефлекције у стандардном језику и дефлекције у призренско-јужноморавским говорном типу. Нећемо се бавити функцијом и значењем падежа, већ ћемо само направити поређење између стандардног језика и јужноморавског говорног типа. Зато ћемо најпре поћи од падежа у стандардном језику. Као примери за упоређивање и истраживање послужили су радови ученика првог и четвртог разреда друштвено-језичког смера Гимназије” Стеван Јаковљевић”. Ови радови настали су школске 2011/2012. године на часу српског језика и налазе се у прилогу, на крају овог нашег рада. Наша истраживања везана су за именске речи (именице, заменице, придеви и бројеви), односно за променљиве речи које се мењају по падежима.

Пошто је ово истраживање везано за подручје Власотинца и за говор власотиначких гимназијалаца, поменућемо неке основне податке о Власотинцу, као и основне одлике јужноморавског говорног типа које ћемо препознати у говору Власотинца.

ОПШТИ ПОДАЦИ О ВЛАСОТИНЦУ

Општина Власотинце налази се у југоисточном делу Србије. Простире се на површини од 303km² и има 48 насеља са око 35000 становника. Граничи се са четири општине: на северу са општином Гаџин Хан, на североистоку са Бабушницом, на југоистоку са Црном Травом, на југозападу и западу са Лесковцем.

Општински центар, град Власотинце, лежи на реци Власини која га дели на леву и десну страну и има око 15000 становника. Налази се на надморској висини од 275m.

ГОВОР ВЛАСОТИНЦА У ОКВИРУ ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКОГ ДИЈАЛЕКТА

Власотинце припада призренско-тимочком дијалекту, односно призренско-јужноморавском говорном типу.¹ На истоку граница овог дијалекта иде до Слемена ка Нишу, од Ниша до Власотинца и јужније до Црне Траве, затим на Криву Феју и државну границу према Бугарској.

Набројаћемо само неке од основних дијалекатских одлика овог подручја²:

1. чување полугласника: *д'н, с'н, јед'н,*
2. екавски рефлекс јата доследно: *нес'м, неси, неје,*
3. финалне сугласничке групе се губе: *радос, младос,*
4. У лексици је присутан велики број турцизама,
5. заменичке енклитике: *ги, гу, ви, ни,*
6. партикуле код заменица: *овај жена, овој дете,*
7. балканизми.

¹ Недељко Богдановић и Јордана Марковић, *Практикум из дијалектологије*, Свен, Ниш, 2000., стр.147.

² Наведени примери преузети су из ученичких радова.

БАЛКАНИЗМИ У ПРИЗРЕНСКО-ЈУЖНОМОРАВСКОМ ГОВОРНОМ ТИПУ³

У иновације које су ови говори развили после 13. века спадају и балканистичке појаве:

1. експираторни акценат (без квалитета и квантитета)
2. упрошћавање система деклинације (о овоме ћемо посебно говорити јер је ово тема нашег рада)
3. аналитичка компарација придева: убав-поубав, али и поређење именица и глагола: газда - по газда, знаје - по знаје.
4. губљење инфинитива: могу ли да донесем, ће идемо.
5. удвајање заменица: мене ми дожале, тебе ти казује.

УПРОШЋАВАЊЕ СИСТЕМА ДЕКЛИНАЦИЈЕ

Упрошћавање система деклинације подразумева свођење свих седам падежа (осим вокатива) на два облика: номинатив и општи падеж - *casus generalis*, који врши службу свих зависних падежа. Општи падеж се облички поклапа са акузативом.⁴

У говору јабланичког краја, као и у осталим говорима призренско-тимочке дијалекатске области, именски члан предлошко падежне синтагме нема посебне наставке за генитив, датив, инструментал и локатив, како је то у стандардном српском језику, те предлог преузима и улогу падежног наставка.⁵

УПОТРЕБА ПАДЕЖА У КЊИЖЕВНОМ ЈЕЗИКУ И У ГОВОРУ ВЛАСОТИНАЧКИХ ГИМНАЗИЈАЛАЦА

У књижевном, тј. стандардном српском језику разликујемо седам падежа⁶: номинатив, генитив, датив, акузатив, вокатив, инструментал и локатив, док у призренско-јужноморавском говорном типу већина падежа има исти облик. То ћемо показати на примерима промене именица мушког, женског и средњег рода. Примери су преузети из ученичких радова, а одабране именице променићемо најпре по падежима поштујући правила стандардног језика, а затим по падежима на дијалекту. Падеже у табели ћемо обележавати великим почетним словима.

Пример промене именице мушког рода:

³ Недељко Богдановић и Јордана Марковић, *Практикум из дијалектологије*, Свен, Ниш, 2000., стр.150.

⁴ Јакша Динић, *Тимочки дијалекатски речник*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2008., стр. XIX

⁵ Радмила Жугић, *Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2010., стр. 25.

⁶ Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српског језика*, уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995., стр.70.

књижевни језик	призенско-јужноморавски говорни тип	
	једнина	множина
Н. учитељ	учитељи	учитељи
Г. учитеља	учитеља	учитељи
Д. учитељу	учитељима	учитељи
А. учитеља	учитеље	учитељи
В. учитељу	учитељи	учитељи
И. учитељем	учитељима	учитељи
Л. учитељу	учитељима	учитељи

Табела бр. 1

Пример промене именице женског рода:

књижевни језик	призенско-јужноморавски говорни тип	
	једнина	множина
Н. научница	научнице	научнице
Г. научнице	научница	научнице
Д. научници	научницама	научнице
А. научницу	научнице	научнице
В. научнице	научнице	научнице
И. научницом	научницама	научнице
Л. научници	научницама	научнице

Табела бр. 2

Пример промене именице средњег рода:

књижевни језик	призенско-јужноморавски говорни тип	
	једнина	множина
Н. око	очи	очи
Г. ока	очију	очи
Д. оку	очима	очи
А. око	очи	очи
В. око	очи	очи
И. оком	очима	очи
Л. оку	очима	очи

Табела бр. 3

У претходним табелама дата је промена именица учитељ, научница и око. Узет је по један пример за сва три рода (мушки, женски и средњи), а именице су промењене и у једнини и у множини. Ради бољег прегледа и поређења направљене су табеле (1, 2 и 3).

У промени именица мушког и женског рода примећујемо да све именице у множини имају исти облик, а у једнини разликују се облик номинатива, вокатива и зависних падежа (они имају један заједнички облик). Дакле, у деклинацији у једнини (изузев вокатива) појављује се облик номинатива и општи падеж. Општи падеж замењује генитив, датив, акузатив, инструментал и локатив у стандардном језику.

Именица средњег рода око указује нам да такође постоји разлика у деклинацији у односу на стандардни језик (табела 3). Занимљиво је да именица око има само један облик у једнини (око) и један у множини (очи).

АНАЛИЗА ПАДЕЖА НА ПРИМЕРИМА ПРЕУЗЕТИМ ИЗ УЧЕНИЧКИХ РАДОВА

У наредном делу рада везаћемо се искључиво за примере из ученичких радова који се налазе у прилогу, на крају рада. Због великог броја текстова и ограничености овог рада бројем страница, у прилогу ћемо доставити само делове текстова.

Аналазираћемо претежно синтагме и предлошко-падежне конструкције. Неке од синтагми биће објашњене (ради лакшег разумевања оних који нису са овог говорног подручја) и упоређене са примерима из стандардног језика.

НОМИНАТИВ

Једнина:

убаво време, школска година, учитељ, трећи, јед'н наш другар, висок дечкић, наставник, с'н, једна научница, она, онај (показна заменица она у ж.роду), човек, овија (показна заменица овај у м. роду), тај д'н, цел живот, професор, он човек се олади, сува грањка, једно јутро, телефон, цело одељење, понедељак, оној звоно, другар, куј (ко), тројица, четворица, цел пут, аутобус, нијед'н ђак, пожар избија, први д'н, цел Беч, малечко дете, овај усипана (ова усипана), онај моја несрећа.

Множина:

ми дечурлија, овија моји шабани, очи, ми, ми деца, малечка деца, онеј књиге, неки кучики, две девојчице.

Наведени примери за номинатив једнине садрже све именске речи. Заступљене су и именице, и заменице, и придеви, и бројеви. Одступања у односу на стандардни језик јављају се у следећим примерима:

- јед'н, с'н, д'н (чување полугласника),
- цел (финално Л није прешло у О),
- онај (она, показна заменица у ж. роду), овија (показна заменица овај у мушком роду), куј (ко, упитна заменица), онеј (оне, показна заменица ж. р. у множини)
- кучики уместо кучићи
- малечка уместо мала.

Остали примери именских речи у номинативу одговарају примерима у стандардном језику.

Примећује се и истовремена употреба и заменице и именице у служби субјекта, као у примерима: ми дечурлија, ми деца, он човек.

Као и у стандардном језику, придеви и придевске заменице слажу се са именицом у роду, броју и падежу.

ГЕНИТИВ

Са предлогом:

-са предлогом ИЗ: другар *из задњу клупу*, деца *из одељење*, *из мртви се диго*, *из Власотинце*, професор *из музичко* (музичког), професор *из физику* (физике), другар *из срећањ ред* (из средњег реда), *изађомо из аутобус*, *довукоше се из нека селишта*,

-са предлогом ОД: *омакну се од столицу* (са столице), *попадамо од смејање*, *од срам*, *искидамо се од смејање*, *падја од столицу*, *ће поцрцају од смејање*, *рипну од столицу*, *од стра* (од страха), *слегла од астал* (сишла са стола), *смеја се од муку*, *скапамо се од возење* (од, због вожње), *ништа од силне двојке*, *од тој одељење*, *од Сању*, *неки од професори*, *од који смо*,

-са предлогом БЕЗ: *без тепање*,

-са предлогом ДО: *дођомо до њу*, у ред *до зид*, *дођо до њу*,

-са предлогом КОД: *дођите куде нас* (код нас), *куде мушки* (код мушких),

-са предлогом ПРЕ: *пре спање*.

Без предлога:

пола *одељење* (пола одељења), нема га *Гиша* (нема Гише), има *време* (има времена), *изнад врата*, нема *ги* (их), *колко паре* (новца) *треба*, *ватање зјале* (зјала), има *момчићи* и *девојке* (момака и девојака).

Наведени примери показују да је најзаступљенији предлог уз генитив предлог ОД, а затим предлог ИЗ. Именске речи у генитиву имају облик акузатива или општег падежа: клупу, одељење, Власотинце, физику, аутобус итд. Знатно је мањи број примера генитива без предлога. Велики је број примера у којима је предлог ОД употребљен уместо предлога СА, нпр: *од столицу*, уместо *са столице*. Предлог КОД има дијалекатски облик КУДЕ.

ДАТИВ

Са предлогом НА (у стандардном језику ови примери би били без предлога):

на наставника ће ископа очи (наставнику ће ископати очи), *смејемо се на професора* (професору), *неје свеједно на човека* (човеку), *фала на драгог бога* (драгом богу), *душу отрумо на овија* (овима), *вика на професорку* (професорки).

Без предлога:

вика *ву* (каже *јој*), вика *му* (каже *му*), мож *ни* је разредни (можда нам је разредни), време *ни* пролете (време нам пролете), *ће му* рацепи тикву (сломиће му главу), *викам ву* (кажем *јој*),

Испитивање дативних синтагми на примерима ученичких радова показује да се датив без предлога појављује искључиво уз заменичке енклитике, нпр: *му*, *ни* (нам), *ву* (*јој*). Примери за датив са предлогом садрже искључиво предлог **НА**: *на наставника, на професора, на човека*, а у стандардном језику ови примери би били употребљени без предлога: *наставнику, професору, човеку*.

АКУЗАТИВ

Са предлогом:

-са предлогом У: *уђе у учионицу, пропаја у земљу, дошја у школу, брка ми у очи, у кому да падне, крену у школу, улего у учионицу, отидомо у средњу школу, улегомо у учионицу, истрча у онуј просторију, погледа у нас, погледа у дневник, улегосмо у кабинет, падоше у несвес,*

-са предлогом НА: *распучи се на патос, дигнумо учионицу на главу, улегну на час, седе на онуј проклету столицу, паде на земљу, пођомо на екскурзију, пођосмо у седми разред, притера на смејање, столице турене на астал, укентеримо се на онуј планину, отишли на сарану,*

-са предлогом УЗ: *брмчи ми уз главу,*

-са предлогом ПО: *раздра се по њума,*

-са предлогом ЗА: *дожале ми за човека, паре за ђачки динар, треба за туристију и ајвар, увати се за онија шиљци.*

-са предлогом КРОЗ: *гледа кроз прозор.*

Без предлога:

записује час, подиже столицу, очука прашињив капут, да пијем воду, да пијем воду, исколачија очи, дигнумо учионицу подигну редари, протрља руке, треска неке глупости, одржа му проповед, тео главу да изгубим, једеш џигерицу, помиње директора, нађомо туј школу, прочука руке, тури цвикери, расипа сок, прекину овуј тишину, искрши штиклу, да утепају онога малечкога миша, имам смешни догађаји, да узнемо лопту, довати онуј пушку, набутаја (ставио, убацио) грањку у штекер, истера цел ред, сретомо нашег професора, записа онија, нису знали надежи, збира људи (сакупља људе).

Посебно ћемо издвојити примере са енклитичким облицима заменица:

ГА: *ћу га* памтим, *видеја сам га*, *питује га*,

ГУ: *гледа гу*, *кад гу* баба разапне, *не осећам гу* више, *тури гу* на рамо, *усипа гу*

ГИ: *запуца ги*, *не ги* тепај (не туци их), *неће ги* изврљи,

НИ: *неће ни* пусти, *ће ни* истера, *мрко ни* погледа, *отера ни* у школу, *отера ни*, *водише ни* у мрази, *погледа ни*, *изврну ни*, *не знаје ни* добро, *јуре ни*,

МЕ: *немој ме* нервираш, *викаја ме*,

ТЕ: *ће те* чује, *ће те* исфрљи.

Анализирајући примере акузатива без предлога са енклитичким облицима личних заменица закључујемо да је знатан број примера са дијалекатским облицима: *гу* (*је*), *ги* (*их*), *ни* (*нас*).

Највећи број забележених примера у овом раду везан је управо за акузатив. Бројни су примери акузатива и са предлозима и без предлога. Иако се не бавимо

синтаксом падежа, приметно је да највећи број примера са акузативом без предлога има службу правог објекта у реченици.

ВОКАТИВ

једнина: наставниче, бато, леле, мајке, туго, бошке (боже), професоре, Данице,
множина: редари, децо.

У вокативу има одступања од стандардног језика само у једном примеру: мајке, уместо мајко. Остали примери поклапају се са стандардним језиком.

ИНСТРУМЕНТАЛ

Са предлозима:

-са предлогом СА: ладе се *са свеске*, орате једни *с други*, испоздрављамо се *с родитељи*, онеј књиге *с оцене*, заврши *с орату*, чукну *сас два прста*, вика *с телефон* (зове телефоном), незгода *сас флашу*, *сас људи*, изману се *с песницу* (замахну песницом), *сас онај сок*, *са ицепане фармерке*, *с коју* (с којом), *с гитаристи*,

-са предлогом НАД: баје *над главу*,

-са предлогом ПОД: под *Савски мост*.

На основу забележених примера приметно је да је најчесталији предлог уз инструментал предлог СА који се поред стандардних облика С и СА у дијалекту може јавити и као САС. Није забележен ниједан пример инструментала без предлога.

ЛОКАТИВ

Са предлозима:

-са предлогом ПО: по учионицу, по лице се види, нема никог *по цело Власотинце*, по учење, по екскурзије, по овај догађај, галама по собе, потписујете се по зидови, по онеј продавнице у Праг,

-са предлогом НА: зазмаја на прозор, љушка се на столицу, на његов астал, била на кишу, седимо к'о на трнци, беше на екскурзију, на часови, на почетак час, на крај (на крају), на онуј верску наставу,

-са предлогом У: у сво тој викање, у сво тој размишљање, црвен у лице, зазмаја у онај кафић, видеја сам га у *чаршију*, сигурно су у кабинет, телефон му бија у *ранац*, у школу сам, знајемо си ред у *школу*, у ваздух сам, смеје се у ходник, први д'н у школу, наброји ергеле у Србију, строг у школу, тишина у одељење, смех у одељење, седимо у *ред* до зид, у целу школу (у целој школи), седимо у аутобус, таланта у онај лифт, неће буде у овој нашо Власотинце, збрамо се ушколу, остадосмо у учионицу,

-са предлогом ОД (уместо О у стандардном језику): од његово знање (ум. о његовом знању).

Локатив је једини падеж у српском језику који се употребљава искључиво са предлозима. Најзаступљенији су примери са предлогом У, а именице у локативу поклапају се својим обликом са обликом акузатива у стандардном језику, односно обликом општег падежа у јужноморавском говорном типу.

ЗАКЉУЧАК

Анализиране синтагме и предлошко-падежне конструкције потврђују запажања дијалектолога који су се бавили проучавањем призренско-тимочких говора, односно јужноморавског говорног типа да је падежни систем у овим говорима редукован. Изузимајући номинатив и вокатив, као и неке облике датива личних заменица, најчешће енклитичке облике, падежни систем своди се на везивање општег падежа за конкретне предлоге са функцијом изражавања осталих падежних односа.

Примери за општи падеж без предлога који се поклапа са акузативом, дати су у оквиру прегледаних врста речи.

Укратко изнете особине говора чије смо падеже анализирали потврђују да говор власотиначких гимназијалаца припада јужноморавском говорном типу.

ЗАХВАЛНОСТ

На крају овог рада захваљујем се свима онима који су допринели да рад изгледа баш онако како сам замишљала и да достигне овај стадијум. Најпре се захваљујем свим ученицима Гиманзије „Стеван Јаковљевић“ у Власотинцу који су учествовали у писању текстова на дијалекту. Такође, захвалност дугујем Фондацији „Христифор Црниловић“ и на крају Сузани Пешић, професорки српског језика и књижевности, на помоћи коју ми је пружила у току рада, на свим саветима, предлозима и сугестијама.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српског језика*, уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.
2. Недељко Богдановић и Јордана Марковић, *Практикум из дијалектологије*, Свен, Ниш, 2000.
3. Радмила Жугић, *Речник говора јабланичког краја*, Институт за српски језик САНУ, *Српски дијалектолошки зборник LII*, САНУ, Београд, 2005.
4. Радмила Жугић, *Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2010.
5. Јакша Динић, *Тимочки дијалекатски речник*, Институт за српски језик САНУ, Београд, 2008.

ПРИЛОГ

(Напомена: Како што је на почетку речено, ученички текстови на дијалекту настали су у претходној школској години и послужили су за истраживање падежног система у говору власотиначких гимназијалаца. Прерадивши текстове, професорка српског језика и књижевности Сузана Пешић осмислила је приредбу која је била приказана на Дан школе, 7.12.2012. године, поводом јубиларне прославе пола века постојања Гимназије "Стеван Јаковљевић". Приредба се, због великог интересовања како гимназијалаца тако и грађана Власотинца, приказивала три пута у децембру. Текст приредбе је дат у целости.)

ПОСЛЕДЊИ ДАН У ШКОЛИ

(Група ученика ужурбано улази у школско двориште.)

Ана: Леле, леле, опет каснимо.

Алек: Звонило још пре 10 минута.

Марко: И тој б'ш д'н'с каснимо, а здњи нам је д'н у школу.

Даница: Ма ај ће уђемо.

Сања: Па како да уђемо кад ви'ш да је директор опет закључао врата.

Алек: И да неје закључао, професорка ни неће пусти, ће ни истера што каснимо.

Даница: Куде се па ја сас вас увати кад си ја лепо увек на време доодим у школу.

Алек: У па ти, па з'дњи д'н, па неће д'н'с поправљаш оцене.

Филип: Па какво ће па она поправља кад има све петице, она већ и пријемни спремила. Целу годину учи.

Сања: Него ај' да седнемо малко па ће уђемо после на други час.

Марко: Ма какво улазење, д'н'с нема ништа од часови. Д'н'с ће се малко провеселимо уз трубачи и толко.

Алек: Лк'о од тебе, теби ће ти разредни оправда.

Марко: Л'ко и од тебе, теби ти татко оцене поправио па с'д мож да седиш у двориште.

Алек: Е па неје бш такој. Ја сам си теј оцене сам заслужија, а тој што ми је татко на положај, тој нема везе с моје оцене.

Даница: Доста бре вас двојица, сд ће се расправљате. Истрпите се још днс, па после си идемо свако на своју страну.

Ана: Е, стварно! А не могу да верујем да је прошло четири године од како смо дошли у овуј гимназију.

Даница: Дођомо ми први дн у средњу школу. Тд беше понедељак. Ужегло сунце, врућина, ми знојни ко да смо цел дн били у фолију. Нигде га никој нема по цело Власотинце, једино ми ко залупајке се мајемо док не нађомо туј школу - Гимназију "Стеван Јаковљевић".

Кд дођомо до њу, ђаци се збрали па си орате једни с други. Малко постојамо туј с њи под једно дрво па си улегомо унутра. Исто ко ми, и професори се ладе с кво довате. Те га па зазвони оној звоно и ми сви улегомо у учионицу и поседамо куј ти куде стигне. Такој поседемо малко, изоратимо се и тд улете неки човек ко да га ђаво јури. " Леле, куј ли је па сд овај? " питује ме другар. Ја се обрну па му викам: " Ђути бре, ће те чује па ће те исфрљи, виш да је неки професор, мож ни је разредни, куј ти га знаје". И тд се ућутамо. Он си седе за онај његов астал, погледа ни, а ми се залиденимо и ко поплава да ни изврљила, само гледамо и трепкамо. Он прочука руке, тури неки цвикери, да ни боље види кви смо, што смо, чији смо, па поче да збори: " Добар дан" , ми ровнумо сви ко да смо се договорили: " Добар дан" , а он ко да се уплаши малко, па настави: " Ја сам ваш разредни" . Ал оно на његов астал били извадени шрафови, па кад тури руке на њега, астал се изврну. Лелке, оној беше опасно. Он замалко што не паде на земљу. Убакну се човек, незгодно му беше, а ми, ће цркнимо сви, церимо се ко луди на брашно, ал' кад се поврну, и он се поче смеје. Вика он: " Добро, добро, ајде с'д" , а беше му незгодно, тој могаја да види и онај из здњу клупу.

И нам беше незгодно што се смејамо на професора, ал оној си је стварно за смејање. Куј знаје кво је он тд мислија и како му је било. Он настави да прича, ал ми малко кво смо чули, једва се суздржамо да сви не поцрцамо од смејање. Ми се ућутамо, знајемо си ред у школу, ал има туј неки тројица, четворица што не мож да престану да се смеју. Овој док сам жива ћу да памтим.

Ана: И ја памтим први дн у гимназију. Улазим ја у учионицу, сви поцрцали од стра, први ни дн у школу. Не знамо кво нас снашло. Седнумо си куј куде, не познавамо се добро.

Седимо си такој и чекамо да улегне неки од професори, а нам већ људи напунили главе, како су овакви, онакви, по њихове приче направише људи не знам какви. Почекамо си још малко, заглеђувамо једни други, од стра и онија што си се знамо, заборавили смо се. Кад улеже разредни, ми занемемо, видомо си и на човека неје свеједно, не знаје ни добро. Разредни ни поче орати кво треба, а кво не треба да работимо у школу. Кд заврши с орату поче ни питује који смо и какви смо, и од који смо. Заврши се и тај час, звони. Одмор, ама што се ники не крену од место, седимо ко на трнци. Дође си и други час, те га па неки нови професор, е то је тај што ни главе напунише за њег.

Филип: А колко су нас плашили и с професори и с учење, а није бш било тако страшно.

Марко: Ја би се опет у први разред врнуо, сам да не идем на факултет. Много ме стра од велики град и од непознато.

Алек: Ма тебе те од учење стра.

Марко: Ма не од учење! Ал ете на екскурзију како беше, теомо се погубимо по онија европски градови и тржни центри.

Сања: Леле, кад нас пуштише у неки голем центар да си купимо по неку стварчицу, да видимо које има туј. Ми улегосмо унутра, кд оно пуно сас људи, не мож се разминеш. Једн ојс на там, овај ће па ојс на овам, а ми не знамо куде ћемо. Нит разумемо кво причају, нит па на онеј табле кво пише.

Ми се па зарадувамо ко малечка деца кад видома онеј степенице које си саме иду. Једн иде на гор, други на дол, нит знамо куј куде иде. Нас ни беше стра, они се људи изучили на њи, а ми овој несмо ни видели. Тај направа у овој нашо Власотинце неће ни бидне. Пређома некако теј степенице, па улегомо у неке радње, ал се не умејамо снађемо па си искочимо.

Марко: Скапамо се од возење, а кад стигомо у хотел, оно лелке мајке, да виш кв је хотел, избечимо се, очи ни испадосе. Грдосија. Голем, голем, сас деветнајес спрата. Ми да улегнемо, па се заглавимо у вртећа врата, па се па се потикамо. Направимо таланту и у онај лифт. Набутамо се унутра педесет, ко дивљаци. Ал беше си тој убаво.

Алек: Избањамо се, па се збрамо сви у собу, пуштамо музику на јаки звучњаци, што другар понеја, откачимо гу до крај па полудемо. А кад улеже професор, оно има кво и да види. Прво кво је запазија, мораја је да прокоментарише: "Куј је набутаја овуј грањку у струју да му гу набутам у уво?!" А ми, мрешка!

Филип: Тој беше у Праг. А у Беч, сећате ли се куде смо били смештени? Премремо од стра док се укентеримо на онуј планину поред Беч. А онај хотел, жив замреја. Дивљина! Само шума око нас, прст пред око се не види. Неке другарице почеше плачу па позваше родитељи да им се пожале, ал какво ће, ко да ће им они људи из Власотинце помогну. А професори ни тешише, једн вика: "Што бре, децо, пал одовде се цел Беч види како светли". Ђавола се види од онуј шуму! Други професор вика да се одовде цел Беч снабдева с воду. Онај хотел сам што се не сруши, а трећи професор вика како је овде некад била нечија резиденција. Ма све покушаше да нас утеше, а видимо ми да се и њим овде уопште не свиђа.

Даница: А и по Србију си беше лепо на ескурзије. Тај дн у четири ујутро сам морала да се дигнем. Мајка ме развикала, а ја не знам куде ми је глава. Целу ноћ сам се паковала, једва тури ствари у четри кофера и једн ранац за у аутобус. А татко ме гледа како се пакујем, па се чуди што ће ми оволке ствари за 3 дана, и вика ми: "Тамо кад дођете немој се понашате ко неки сељаци по ходници да си не брукате школу, професори и Власотинце". Сам што пођома на ескурзију, а ја да гуцнем сокић, све си усипа овуј моју несретну другаричку Сању, овуј мори, с коју седе цел пут. А Сања побесне, па ми вика: „ Јао Данице, па шта то уради. Не могу да верујем да си толико неспретна. Ако се случајно ова моја тренерка не опере, шаљем је теби.“ А ја гу погледа, па си помисли, кво ли се догађа с овуј Сању, несмо прешли ни Лесковац, а она одма поче да се удара у “београдске бандере“. Ал ја си бео крива за овој, кво се вати одма за сок. И ја јој бриса тренерку, ал ми ништа неје вредело. А тренерку специјално за ескурзију купила.

Сања: Море, беше си убаво на туј ескурзију. Водише нас ко кучики у онија манастири, и онија попови, бајаше си, па си бајаше, а ми ко телићи зевамо у онеј слике. Сви светитељи на њи нацртани. Море искочисмо си на неко ливаче. Зубато сунце трешти, а

ми се тресемо ко зајци. Седнумо у афтобус и дођомо у једну пећину. Какво си тој чудо беше. Леле ми се крстимо. У онија мрази ни водише.

Даница: А овај моја несрећа од Сању, изгуби се међу онеј стенурине. Ја гу тражи, тражи ал ми више дојади. Ја да се не распучим, увати се за онија шилци. Море, оно си беше клизаво, што јес, јес, да се не лжемо. Лејјјј, у тај момент ја се скваца и све четири увис. И онај жена у бел мантил ме прегледува, леле и до њу дођо. Преживе туј пећину некако. Дођомо ми до још једно стајање. Ми отидосмо да се олакшпамо. У сву туј муку, и у велику журбу, ја се оклизну од оној блатиште. Све се усвињи. Море, кад ме видоше, сви се кикоћу, а ја у земљу пропадо. Морала сам да се пременим у бермуде, оно ладно па апе и штите за очи. Сви падоше у несвес. Неје ми бш било тамн, ал које ћу, и ја се смеја зорле.

Е врнусмо се ми у наше Власотинце. И такој, прође си наша ескурзија.

Ана: Добро, добро, бар има од које да причамо и да се сећамо. Екскурзије, први дн у школу, испитувања, тресење због оцене, бегање од часови, смејање на часови - све си тој прође зачс. Неки професори су нам кроз прсти прогледали, али код неки ниси смео ни да дишеш од стра.

Алек: Јесте, јесте. А сећате ли се кад пуштише причу једн дн у школу да ће ни професор из географију питаје. Ми се сви погубимо и испретурамо и не знамо дал да бегамо ил па да си седимо, па кво си буде нек буде. Остадомо си ми у учионицу, кад ете га он иде. Нешто се изнервираја, па од врата врљи дневник а ми се сви тресемо од стра. Не записа ни онија који ги нема а већ поче да ни мерка куга ће испитује. Маја се по учионицу, па се ко за баксуза увати за мог другара, а он јадан ништа неје пипнуо књигу. Поче га питаје, а он се убкнужа, не знаје ни како се вика. Изнервира се професор што овај ништа не знаје, па му вика: " Знаш ли бре ти, која река иде под Савски мост? " А овај од стра, прасну ко из топ: " Па земља, професоре! " А њему неверица, па га питаје : " А које су боје овеј равнице но овуј карту? " А он зева, зева у онуј карту па му вика: " Па сивкасте, професоре. " А ми остали се не мож саберемо од смејање. Професор ни гледа, па му ништа неје јасно. Па ни питаје: " Дал сте шунтави, видим да малецки несте? Кво ће све човек од вас да чује и и да види, туго бошке. "

Даница: Што јес, јес, свашта смо си лупали. Ко тој да је главни град на Кину Јапан, ил тој да Црна Гора на Црно море искача. Дешавало се тој да ни Русију на карту не мож нађемо. И такој. Ал фала си на драгог бога, полак завршимо и са све наше лудорије и све наше ватање зјале па школу, далеко ће си дотерамо.

Ана: Гледам и оној наше двориште и нашу основну школу, и тамо си беше лепо, ал беосмо још деца. Али отуда сви има да памтимо онај догађај кад наставник тепа кучики.

Филип: Бш су нам били занимљиви часови, и у основну и у средњу школу. И има догађаји који ће препричавају и будуће генерације.

Марко: Јесте, роман да се напише од нас.

Филип: Сећам се кад имамо контролни из латински језик. Ја сам се припремио, стварно сам учио. А другар до мене књигу пипнуја није, ал се ослонои на мене да му ја помогнем. Имамо ми неке реченице да преводимо и он ми цело време досађује.

Преведем му једну реченицу, напишем му на папир и дадем му, он препише. Преведем му и другу, и трећу, ал видим ја оде час, а мој контролни нећу стигнем да урадим. Кад ми он потражи и пету реченицу да му преведем, ја се изнервира и баца му цедуљу на коју написа: Не гњави више и не досађуј ми! А он јадан, неје ни размишљаја! Кво сам му ја написаја, он тако и преписаја. Мож да замислите кво ли је професор помислија кад је прочитаја у контролни: Не гњави више и не досађуј ми!

Ана: Е, имам идеју! Пошто на часови неће идемо, да л да одемо на Старо гробље док не дођу трубачи!

Сања: Аха, па да ни опет увате тамо! Да вас подсетим како је тој било. Једно јутро ја се диго, па крену у школу. Улего ја у учионицу, ал га нико немаше. Ја се помисли, сигурно су у неки кабинет, па реко да видим. Отидо ја, ал остави ранац у учионицу, а телефон ми бија у ранац. Кад улегла професорка, видела да никог нема у учионицу, ал чула да ми звони мобилни у ранац, па се јавила. Оно ме викаја Марко и рекја: " Дођи на Старо гробље, цело одељење побегло, немој да идеш у школу. " Кад професорка чула, а она се уместо мене јавила, ватила пут под ноге па на Старо гробље. Ја се врну у учионицу да видим не ли је неки дошја, ал оно па нема нико. Ја реко да викам Марка. Јави се он и вика ми: " Куде си, бре? "

" Пал у школу" , реко ја, а он да ме утепа: " Довукуј се овамо, бре на Старо гробље! " Ја отидо на Старо гробље, кад оно професорка ги постројила. Ја реко можда је неки излет, кд чу неки помиње директора, ја се претури. И такој ни она отера у школу, и на сви даде по једн неоправдани.

Даница: Леле, тај неспоразум с телефон беше и на екскурзију. Тамо је свака соба у хотел имала телефон, и само смо се довикували и обавештавали у коју је собу журка. У три сата ноћу била је голема галама по собе и на нашу несрећу разредни се беше пробудија и улегја у собу куде мушки. А једно девојче ватило да вика с телефон по собе да збира људи за журку. Вика она бш у туј собу с мушки, ал се несу они јавили, него разредни.

Девојче вика: " Еј, надзрнула сам у ходник, нема га разредни. Све је чисто! Дођите куде нас у шестицу - журка! "

А разредни рече: " Сд ће дођемо. Немој закључујете! " И тако отиде тамо па нас растера по собе и поквари нам журку.

Ана: Море немој данас да нас растерају професори из двориште па да нам покваре планови за трубачи.

Алек: Ма неће, знаш да су они попустљиви кад дође задњи дан на матуранти. Ал опет не зна се куј више једва чека да ми отидемо из овуј школу - да л ми, да л па они!

Марко: Ма ће нас памте дуго, ако не по знање, онда по наши лапсуси!

Ана: Нарочито из физику и географију!

Филип: Професор из физику питуваше онога нашега другара везано за кружно кретање, а овај поносно дигја главу до плафон и вика: „ Клацкалица.“

Тако га тај дан и биологичар питува колко траје млеко у тетрапак, а овај тропну: „ Бесконечно много.“

Марко: Ал неје он бија једини бисер у наше одељење имаше ги коца. Такој беше и један малко смотан дечко куј на онуј верску наставу требаше да прича символ вере, и

уместо да рекне „ оваплотио се од Духа светог“ вика: „ овапородио се од Духа светог“.

Алек: А и онај наша Милица са ицепене фармерке, вика на биологичара да је Земља пре много године била коцкаста.

Филип: А онај што вика оној за символ вере, на српски кад га онај професорка питува зашто се у онеј народне песме користе погрешни падежи, не може ништа паметније да смисли него ће рекне: „ Па можда нису знали падежи.“

Алек: А кад па професорка пита из који се делови састоји Библија, он тропну: Из Илијаде и Одисеје.

Сања: А како Алекса Шантић гледа на жену? Алекса Шантић на жену гледа као на особу супротног пола. Кво се све нисам тд од наше оделење наслушала!

Алек: И ја сам правио лапсуси, нарочито из биологију. Нпр. реко сам * Нервни систем је заврнутог типа. * Бик је сличан животињи. * Рибе су риболиког изгледа. * Хипноза је једна од најважнијих жлезди. * Мозак у кичменој мождини обавијен је са три влакна* У леву преткомору налазе се плућа.

Даница: Ма из географију су лапсуси били најопаснији: ***Где се налазе цементаре у нашој земљи?

Један ученик шапуће: Беочин и Крушевац

Ученик који одговара: Па, има цементара у Беочину и Крушевици.

Филип: Јао и ја ћу памтим твоји лапсуси: * Главни град Пољске је Чешка. * Африка се дели на северни и јужни пол. * Држава југозападне Азије је Истамбул.

Сања: А ја што лупну на историју! Проф. из историју ме пита шта су стари Египћани радили мртвим особама да би заштитили њихова тела од распадања?

А ја реко самоуверено: Они су их балсамовали да би их сачували од корозије.

Ана: Море и професори су се свашта наслушали - и они од нас али и ми од њих. Сваку годину у септембар траже нам разредни ђачки динар. Рече нам наш разредни један дан пошто нисмо ни почели да скупљамо паре:

- Кд ће донесете паре за ђачки динар? Само ви, научници нисте дали у целу школу.

А ми га питамо:

- За кое да давамо? Куде иду теј паре?

А он ће:

- Па иде зима, ће ми треба за туршију и ајвар! А и нову лимузину си треба купим!

И ми које ћемо, насмејамо се па скупимо паре за два дана.

Филип: Леле, ал смо се ми распричали! Знате ли да је звонило и за други час.

Даница: Епа сд су откључана врата сигурно. Да улегнемо.

Сања: Нема шансе да улегнемо кад имамо српски. Неће нас пушти.

Ана: Ма сд ће трубачи, па ће сви матуранти да истрчу напоље.

Марко: Ма куј ќе чека! Док дођу трубачи, да се ми провеселимо малко с наши гитаристи, па да си отпевамо нешто.

Дечак 1 тихо свира гитару.

Даница: Е ми се слатко исмејамо, али ме мене нека туга уватила. Сети се нешто:

Растајемо се и страшно дугим корацима одлазимо у свет...

Алек и Ана (певају у стилу народњака): Рааастааајемооо се миии...

Даница: Ма ћутите бре, не скрнавите ми мог омиљеног песника Мирослава Антића.

Опраштамо се,

опраштамо се и страшно дугим ногама

одлазимо у свет.

Никад више нећемо седети у истој клупи

ни једно од другог преписивати задатке,

ни делити ужину на одмору.

Није ово више завршена само једна школска година.

Кажу:

готово је детињство.

Једно велико детињство данас је готово.

Сања: Само ја знам:

никада више,

никада више,

нећемо се ухватити за руке

ни ходати од угла до угла

и покушавати узалуд да се сетимо док ћутимо

нечега врло важног,

нечега толико огромно важног

чега се раздвојени никада више нећемо моћи сетити.

Певају! А сад адио!